

УДК 338.435

Кальченко С.В.

к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Аннотація. В статті проаналізовані особливості кадрового забезпечення в аграрній сфері. Обґрунтована важливість адаптації системи підготовки кадрів для аграрної сфери на принципах моделі інформаційного суспільства. Обґрунтована важливість підготовки кваліфікованих кадрів для роботи в сфері малого аграрного бізнесу.

Ключевые слова: аграрная сфера, крестьянские домашние хозяйства, предпринимательство, информационное общество.

Анотація. У статті проаналізовано особливості кадрового забезпечення в аграрній сфері. Обґрунтовано важливість адаптації системи підготовки кадрів для аграрної сфери на засадах моделі інформаційного суспільства. Обґрунтовано важливість підготовки кваліфікованих кадрів для роботи в сфері малого аграрного бізнесу.

Ключові слова: аграрна сфера, селянські домашні господарства, підприємництво, інформаційне суспільство.

Annotation. The paper analyzes the characteristics of employment in the agricultural sector. Moreover, the importance of adapting the system of training for the agricultural sector on the principles of the model of the information society. Consider the role of business - community in the training of specialists for agriculture. The need for structural changes in the training system for the agricultural sector. Particular attention is paid to the importance of peasant households in the development of the industry. Moreover, the importance of training qualified personnel for work in the field of small agricultural businesses. Studied the social role of the peasant households and the impact of staffing levels on the efficiency of economic activity. The necessity of new approaches to the analysis of the prospects for the development of peasant households.

Keywords : agricultural sector , farms , entrepreneurship , information society .

Постановка проблеми. Питання кадрового забезпечення вітчизняного аграрного сектору в умовах системних трансформацій, що нині тривають, мають стратегічне значення, враховуючи необхідність адаптації суб'єктів аграрного підприємництва до вимог постіндустріального інформаційного суспільства, риси якого спостерігаються в усіх складових національної економіки. Потенційна привабливість сільського господарства для інвесторів відкриває перед даною галуззю надзвичайно широкі перспективи подальшого функціонування.

Проте цей процес характеризується певною неоднозначністю, оскільки інтервенція капіталу в аграрне виробництво здатна здійснювати негативний вплив на соціальний розвиток сільських територій. Саме тому слід розглядати вирішення кадрової проблеми в контексті боротьби з безробіттям на селі, припиненням міграції сільського населення, а також як засіб підвищення рівня доходів селян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існуюча система підготовки кадрів для аг-

рарного сектору не дозволяє належним чином вирішувати вказані питання. Принципи, які були закладені в основу її функціонування (державний контроль, відокремленість елементів ланцюгу «виробництво-наука» та ін.), були ефективними за часів планового способу господарювання і вже не відповідають сучасним вимогам.

В умовах триваючої диференціації сільськогосподарських товаровиробників за галузевими та виробничо-економічними характеристиками, відбуваються трансформації їхнього значення в якості суб'єктів ринку робочої сили. Таким чином механізм підготовки кваліфікованих кадрів для аграрного підприємництва потребує суттєвої оптимізації, необхідність якої обґрунтовується в працях В.С. Дієсперова, І.Ф. Зінов'єва, Л.І. Михайлової, В.П. Рябокonia та ін.

Постановка завдання полягає в обґрунтуванні напрямів удосконалення системи кадрового забезпечення для аграрного виробництва з урахуванням багатокладної специфіки функціонування галузі на сучасному етапі розвитку та її соціально-економічного

значення в процесі розбудови вітчизняного села.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціонування аграрного сектору в умовах багатокладної економіки, коли високотехнологічне виробництво здійснюється крупними підприємствами, діяльність яких сконцентрована здебільшого на вирощуванні зернових, соняшника, а також у птахівництві, значною мірою визначається і суб'єктивними факторами, зокрема розумінням власників своєї ролі у розвитку галузі та впливу на життєдіяльність сільських територій. Переважна більшість представників крупного агробізнесу, до яких слід віднести і агрохолдинги, намагається мінімізувати затрати на робочу силу, досягаючи високих доходів за рахунок автоматизації виробничого процесу.

При цьому зазначені суб'єкти аграрного підприємництва не беруть активної участі у створенні цивілізованого ринку кваліфікованої робочої сили для сільського господарства. В той же час виробничо-господарська діяльність селянських домогосподарств, які вирощують понад 85% плодово-ягідної продукції, здійснюється хаотично, без широкого використання науково обґрунтованих техніко-технологічних засобів та з переважанням некваліфікованої і малопродуктивної праці.

Вказуючи на необхідність забезпечення аграрного сектору кваліфікованими кадрами, Л.І. Михайлова пропонує посилити засоби державного контролю у відповідності із трудовим законодавством щодо дотримання відповідних норм в агроформуваннях, а також активізувати проведення періодичного моніторингу по визначенню потреби у фахівцях основних галузей [4]

При цьому слід відмітити, що практична участь у реалізації означених заходів з боку безпосередньо представників крупного агробізнесу не береться під сумнів, враховуючи їх економічну доцільність як об'єктивну необхідність стратегічного розвитку будь-якого виробництва, в т.ч. сільськогосподарського. Проте неможна не приймати до уваги той факт, що планування виробничо-господарської діяльності крупних агроформувань здійснюється без урахування мож-

ливих негативних соціально-економічних наслідків для конкретного регіону.

Стимулювання даних суб'єктів аграрного підприємництва до участі у вирішенні проблеми зайнятості сільського населення, на нашу думку, більш доцільно проводити шляхом їх залучення до організації навчального процесу в регіональних науково-навчальних центрах з метою приведення до спільного знаменника рівня теоретичних та практичних знань студентів і вимог сьогодення. Надзвичайно важливим є також зміна сприйняття своєї ролі у розвитку аграрної сфери з тимчасово-споживацької до стратегічно-співробітницької.

Але неможливо досягти зазначених результатів лише, стимулюючи крупний бізнес. Обов'язковою складовою стратегії розвитку сільських територій в напрямку ліквідації безробіття має бути створення умов для використання кваліфікованої робочої сили в дрібнотоварному секторі, зокрема в селянських домогосподарствах.

Потенційні перспективи домогосподарств як сегменту аграрного підприємництва обґрунтовані наступними обставинами:

Стійкість дрібнотоварного сектору до кризових явищ, обумовлена функціонуванням на принципах само експлуатації. В скрутних обставинах, коли класична фірма має визнати себе банкрутом, оскільки не в змозі далі фінансувати виробничий процес в необхідному обсязі, селяни-одноосібники можуть скорочувати власні особисті затрати, за рахунок чого переживають період кризи.

Дрібні обсяги виробництва. Відсутність у значних обсягах капіталу для початку виробничо-господарської діяльності дає змогу таким господарствам для економічної мобільності, швидкої реакції на зміни ринкової кон'юнктури, а також дозволяє експериментувати з техніко-технологічним забезпеченням.

Розширення інформаційного простору. За сучасних умов вільний доступ до інформації та швидкий обмін знаннями, отриманими в результаті виробничо-господарської діяльності, надає можливість дрібним сільгоспвиробникам створювати мобільні інтегровані утворення формального та неформального типу для вирішення економічних та соці-

альних питань. В подальшому успішно діюче об'єднання (асоціація, обслуговуючий кооператив тощо) лише розширюватиме масштаби своєї діяльності за рахунок включення нових членів.

4. Наявність техніко-технологічного забезпечення виробничого процесу, яке припускає можливість певного комбінування у застосуванні. Широкий вибір засобів малої механізації та іншого технічного знаряддя для організації сільськогосподарського виробництва в масштабі окремого домогосподарства дозволяє самостійно обирати напрями діяльності, виходячи з умов ринкової кон'юнктури та можливостей конкретного господарства. При цьому процес використання засобів виробництва є творчим і надає можливості застосовувати їх не тільки у точній відповідності до технічних рекомендацій, а й за власною необхідністю.

Таким чином ми бачимо, що потенційні приховані можливості селянських домогосподарств є досить значними і лише потребують своєї практичної реалізації. Проте за сучасних умов це є досить складним внаслідок наступних причин:

хаотичне функціонування селянських домогосподарств в умовах самовиживання;

відсутність реальної державної політики, спрямованої на об'єднання окремих господарств і набуття ними риси інституту;

відсутність науково обґрунтованих рекомендацій для організації виробничо-

господарської діяльності в системі селянських домогосподарств;

відсутність механізму кадрового забезпечення для дрібнотоварного сектору.

Виходячи з принципів постіндустріального інформаційного суспільства, яке має бути побудоване в системі сільських територій і за стандартами якого згодом функціонуватиме вітчизняний аграрний сектор, доцільним є здійснення підготовки кваліфікованих фахівців за означеним напрямом діяльності. В свою чергу організація підготовки кадрів для селянських домогосподарств передбачає адаптацію навчально-методичного забезпечення навчально-наукових центрів у відповідності до умов даного регіону (кліматичні, економічні, демографічні та ін.)

При цьому у випадку позитивного ефекту впровадження зазначених заходів, під якими розуміємо здатність студентів практично реалізовувати отримані знання та навички у конкретному господарстві, цілком імовірним є зростання попиту серед широких верств сільського населення на отримання відповідної кваліфікації. Таким чином підготовка кваліфікованих кадрів для дрібнотоварного сектору має велике соціально-економічне значення, стимулюючи розвиток сільських територій, створюючи альтернативу діяльності крупних агрокомпаній і позитивно впливаючи на розбудову вітчизняного села.

Література.

1. Дієсперов В.С. Оплата сільськогосподарської праці. – Економіка АПК. – 2012, №9. – С.76-83.
2. Зиновьев И.Ф. Формирование и реализация интеллектуального капитала специалиста / И.Ф. Зиновьев // Збірник наукових праць ТДАТУ. – 2010. - № 4(12). – С.7-14
3. Зиновьев И.Ф. Формирование и реализация кадрового экономического потенциала в аграрной сфере: монография / Зиновьев И. Ф. - Симферополь : Феникс, 2009. - 406 с
4. Михайлова Л.І. Науково-методологічні засади кадрового забезпечення агропромислового виробництва // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - 2012. - № 2 (22), т. 5. С. 195-201
5. Рябоконт В.П. Кадри села: проблеми формування і закріплення. – Економіка АПК. -2010, №5. – С.115-119.